

B'.

«Das Erdbeben macht
neue Quellen offenbar.
Im Erdbeben alter Völker
brechen neue Quellen aus».
Also sprach Zarathustra.

Απὸ τὰ ἄρθρα τοῦ κ. "Ερμονας συμπεραίνω πώς καλλιτερα ἐννόησε τὸ βιβλίο τοῦ κ. Σκληροῦ : "Αν οἱ συμπάθειες του δὲν εἰναι γιὰ σοσιαλισμὸ καὶ λεφτεριά, θαρρῶ, ἐπιτης νὰ λέει πώς εἰναι καλὸ νὰ χωριστοῦν οἱ τάξεις. Μ' ἀξιόλογη κρίση μιλεῖ (Νουμ. 279) γιὰ τὸ κίντυνο τῆς γενίκεψης καθὲ νέου νόμου καὶ τοῦ περιορισμοῦ σ' ἑνα φαινόμενο ἐνῷ δλα μαζὶ ἔτευλίγονται καὶ δὲν ὑπάρχει μιὰ αἰτία παρὰ πολλές. Ἐκεῖ λοιπὸν ποὺ τοῦ φαίνεται νὰ μπερδεῖται τὸ πρᾶμα καὶ νὰ βγαίνει ἀπὸ «τὸν ἀπλόγραμμο φερτοκλασικισμὸ» εἰναι στὸ ζήτημα τῆς φυλῆς. Κι ὅμως σὲ τέτιον ἀπλόγραμμο φερτοκλασικισμὸ εἰναι χυμένη ἡ φυλετικὴ θεωρία τοῦ 'Αγγλοσαξωνικοῦ ἴμπεριαλισμοῦ. Γιὰ τοῦτο τὸ ζήτημα θὰ μιλήσω. Κάθε σοσιαρχὴ ἔξετασι ἀπαίτει δυὸ πράματα. Τὸ πρῶτο μᾶς λέει δὲν ιδιος ζητῶντας νὰ τεθοῦν ἀκριβολογικὰ οἱ δρισμοὶ μὲ τὶς σημασίες τους. Σ' ἀφτὸ θὰ προστέσω τὴ λειτουργία τῆς κρίσης ποὺ κατὰ τὸ Σόπενανούρ μεσιτεῖται ἀπὸ τὰ ἀφαιρεμένα λογικὰ ξεδιαλύματα, στὰ λογικὰ καταπιαστὰ — ἀπὸ τὸ λογισμὸ στὸ νοῦ. "Ωστε κάθε κριτικὴ θεωρία συνεδένει νοῦ καὶ λογισμὸ μὲ τὴν κρίση. Καὶ τώρα μποροῦμε νὰ προχωρήσουμε.

Στὸ ἄρθρο «ἡ φυλὴ» δὲ κ. "Ερμονας θαρρεῖ πώς ἡ ἀντίληψή μου παραδέχεται τὶς φυλὲς ισοδύναμες. Τέτια γνώμη δὲν ἔχω ἐκφράσει πουθενὰ κι ἀν τούτη μποροῦσε νὰ ὑποστηριχτεῖ, βέβαια δὲ θὰ εἴτανε μὲ τὸ νόημα ποὺ τῆς δίνει δὲ κ. "Ερμονας. Δὲν εἶναι ὅμως στὸ θέμα μας. Θὰ παρακολουθήσω τὰ διδόμενα τῶν ἄρθρων του πρῶτα στὴ θεωρία γιὰ νὰ βγω κατόπι στὰ προχτικὰ συμπεράσματα. Θέτω τὰ σημεῖα στὰ ὅποια ὑπάρχει, θαρρῶ, δροφωνία μεταξύ μας. Ο κ. "Ερμονας παρατηρεῖ πώς «τὸ κλίμα κ» ἡ γεωγραφικὴ περικυκλωσία δὲ φτάνουνε γιὰ νὰ ξηγήσουνε μόνα τους τὶς φυλετικὲς ἀνομοιότητες — τουλάχιστο σὲ χρονικὲς περίοδες ποὺ νὰ μην ξεπερνοῦνε τὰ σύνορα τῆς 'Ιστορίας» (Νουμ. 279). Πολὺ σωστά. Κι ἀν πῶ πώς οἱ φυλὲς συναμεταξύ τους (καθὼς καὶ τὰ ἄτομα) εἶναι ἀνόμοιες δὲ λέω τίποτα

κατινούριο καὶ βάνω μιὰ βάση στὴν ὁποίᾳ θὰ συμφωνήσουν ὅλοι, ἔλπιζω. 'Η ἀνθρωπολογιὰ μὲ τοὺς συντελεστές της πρέπει λοιπὸν νὰ λογαριάζεται σὲ κάθε σοσιαρχὴ ιστορικὴ μελέτη. Γιὰ νὰ γίνει ὅμως καὶ λοισνειδη ἔξεταση δὲν πρέπει νὰ μετατρέψουμε τὴ συζήτηση σὲ ζήτημα νέθρων καθὼς κάνει δ. κ. Τσάμπερλαϊν καὶ καθὼς δ. κ. "Ερμονας θαρρεῖ πώς εἶναι κατὰ βάθος. 'Αξιωμα ποὺ θέτει γενικὰ τοὺς Γερμανοὺς ὡς ἀνώτερη φυλὴ δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ διότι οἱ Μπόξερς στὴν Κίνα κι ὁ χαμαιπρόσωπος στρογγυλοκέφαλος ἀλπινὸς ποὺ ἀναφέρω στὸ προηγούμενὸ μου ἄρθρο ἔχουν ἀντίθετη γνώμη (3). Θὰ τὸ διατύπωσουμε λοιπὸν ἀλλιῶς: Οἱ ἵντοεβρωπαῖοι ἔχουν ἔναν δρισμένο πολιτισμὸ καὶ θέλουν νὰ τὸν ἐπιβάλουν γιατὶ τοὺς θεωροῦν ἀνώτερο. Κι ἀφτὴ μοῦ φαίνεται πρόταση ποὺ μπορεῖ λαμπρὰ νὰ ὑποστηριχτεῖ.

Τώρα ἀς ἔξετασουμε τὸ ίδανικὰ ἀποτελοῦν ἀφτὸν τὸν πολιτισμό. Κατὰ τὸν κ. "Ερμονας μιὰ φυλὴ δυνατῶν ἀνθρώπων. Καὶ μᾶς δίνει τὸν ἔξης δρισμὸ τῷ δυνατῶν (Νουμ. 279, σελ. 1)· πάντα πολεμικοὶ.... ἀρπαχτικοὶ καὶ γενναιόκαρδοι. Παρακάτω διαβάζω: «Ἐτοι γεννηθήκανε οἱ μεγάλες ἀριστοκρατικὲς φυλὲς —οἱ φυλὲς τῆς δύναμης. Σὲν ὅμως μὲ τὴν κατάχτηση καὶ τὸ κοῦρο θεμελιωθήκανε στέρεες καὶ πολύθενες κοινωνίες οἱ δυνατοὶ χάσανε μὲ τὸν καιρὸ τὴν ὑπεροχὴ τους κ» ή θέληση τοῦ νικημένου ὄχλου —δηλαδὴ τὸν μέσον καὶ κάποτε τοῦ κατώτατου δρου —ήρθε στὴν κυριαρχίαν. Κατὰ τὸ κομμάτι ἀφτὸ τὶς δυνατὲς φυλὲς ξεδιακρίνει διόλεμος, ή ἀρπαγή, ή κατάχτηση καὶ τὸ κοῦρο (4). Σύμφωνα μὲ τοῦ

3) Ο κ. "Ερμονας μετρᾷ στὰ γνωρίσματα τοῦ πολιτισμοῦ τὴν ξαπλωτικὴ δύναμη καὶ παρατηρεῖ πώς λείπει στὴν κίτρινη φυλὴ. "Ομως ἡ ξαπλωτικὴ τῆς δύναμη εἶναι τόσο μεγάλη, ώστε προκαλεῖ ἀπαφτα σύγκρουση μὲ τὶς ἀσπρες φυλὲς μ' ἀποτελέσματα σὰν τὸ Ρωσοϊαπωνικὸ πόλεμο καὶ τὴν 'Αμερικανικὴ διαφορά. Κι δόπιος ἔτυχε νὰ πλησιάσει Κινέζο ἐργάτη στὸ ἔξωτερον θὰ παρατηρήσει τὴν περιφάνεια ποὺ ἔχει γιὰ τὸ σῶι του καὶ τὴν περιφρόνηση του γιὰ τὶς ἄλλες φυλὲς ποὺ φτάνει στὸ σημεῖο νὰ καμώνεται πώς δὲν κατέχει ξένη γλώσσα γιὰ νὰ μὴ τοὺς σκοτίζουνε στὸ ίδανικὸ βασίλειο του. Τέτοιο δόμοιο παραδείγμα συνάντησα μόνο στοὺς 'Εγγλέζους ιμπεριαλίστες ποὺ ταξιδεύουν στὴ Γερμανία καὶ στοὺς Φράγκους τῆς Πλάτης.

4) Παρακάτω ἀναφέρει δὲ κ. "Ερμονας τὴν «μεγαλόφρονη ἀξιοπρέπεια». Ιστα-ΐσια γιὰ τούτη τὴν ἀξιοπρέπεια μιλοῦσα ὅταν ἔλεγα, ἀντίθετα μὲ τὸν κ. Τσάμπερλαϊν, πώς τὴν βρίσκω ἀνώτερη στοὺς "Αράβες σεμίτες τοῦ μεσαίωνα παρὰ στοὺς τότε γνήσιους Germanen Σλάβους (Sclavi) — καὶ δὲ μιλοῦσα καθόλου γιὰ ἀξιωτύνη στὴν τέγυη. (Νουμ. 266).

τον τὸν δρισμὸ ἔχουμε δύο δυνατὲς φυλές: Τὴν 'Αριανικὴ καὶ τὴν Τουρκο-Μογγολικὴ ποὺ κι ἀφτὴ νικήτρα περεχύθηκε καὶ καταστάλαξε στὴν κεντρικὴ Εθρώπη κι ἀλλοῦ. Σ' ἀφτὸν τὸν δρισμὸ τῆς δύναμης θὰ προστέσω κι ἄλλους μερικούς. "Ηδη ἀπὸ τὸ κομμάτι ποὺ ἀνάφερα βλέπουμε" ἐφτὺς πὼς κι ὁ νικημένος ὄχλος εἶχε μιὰ θέληση καὶ τούτη ἡ θέληση βγῆκε νικήτρα ἀφοῦ διαβάζουμε πὼς ἥρθε στὴν κυριαρχία. "Έχουμε λοιπὸν: δύναμη σωματική, δύναμη τῶν πολιτῶν, δύναμη διανοητική, δύναμη ἡθικὴ (μεγαλόκαρδος ποὺ λέν) κ.τ.λ. κ.τ.λ. "Οποιος κατέχει δὲς τοῦτες τὶς δύναμες εἶναι ὁ ηρωας ή καλλίτερα ὁ σωτός θεός καὶ τέτοιους τύπους μᾶς παρασταίνουνε σὰ ίδανικὰ τῷ φυλῶν οἱ ποιητές τους.

Μὲ τὸ νὰ δρισουμε δύμως ίδανικὰ καὶ πολιτισμοὺς δὲ λύνουμε τὸ ζήτημα μας. 'Εκεῖνο ποὺ βλέπουμε εἶναι πὼς τὸ συναπάντημα τῆς ἀρπαχτικῆς, κατὰ τὸν κ. "Ερμονας, φυλῆς μὲ τὸν 'Ασιατικὸ πολιτισμὸ ("Αριοι-σεμίτες) μᾶς δίνει καρποὺς σὰν τὸν 'Ελληνικὸ καὶ ἐν γένει 'Εθρωπαϊκὸ πολιτισμό. Γιὰ νὰ τὸ θεωρήσουμε δυστύχημα θέπρεπε νάχουμε παράλληλο ζετύλιγμα ζμιχτού 'Αριανικοῦ πολιτισμοῦ. Τέτοιο δόμως ξετύλιγμα δὲν ἔγινε. "Οσο προχωροῦσε στὸ Βορρὰ διεσογειάτικος πολιτισμὸς καὶ συναπαντιούνταν οἱ φυλὲς μεγάλωνες ή παραγωγὴ τοῦ ἀθρώπινου μυχλοῦ σὲ κάθε ἔδαφος. Καὶ δὲν ἔχουμε κανένα λόγο (ἔγω τουλάχιστο) νὰ προτιμήσουμε τὸν Κελτικὸ ή Σλαβικὸ πολιτισμὸ πρὶν τὸ ἀνακάτωμα, ἀπὸ τὸ σημερὸν μετὰ τὸ ἀνακάτωμα. "Ωστε ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν ἀρρωστιάρικο ρωμαντισμὸ ποὺ πάντα στὶς περασμένες ἐποχές βλέπει καὶ φτιάνει ἀνύπαρχτα ίδανικὰ δὲ βλέπω καθόλου νὰ ποδείχνεται ἀν τὸ σμίκρυο δυὸ φυλῶν ἔβλαψε τὴν ἔξελιξη τῆς Εθρώπης. (Πρόσδοσις εἶναι λέξη δίχως σημασία ἀφοῦ δικαίωσης τὴν παίρνει στὸ νόημα ποὺ θέλει). Κι ἀν δ. κ. "Ερμονας δὲ λογαριάζει γιὰ σκοπὸ πολιτισμοῦ τὸ μεγάλωμα τῆς παραγωγικῆς δύναμης καὶ τὴν «μεγαλόφρονη ἀξιοπρέπεια» τοῦ ἐπιστήμονα ποὺ θυσιάζει τὴ ζωὴ του νὰ ἐλαττώσει τοὺς πόνους τῆς ἀθρωπότητος τοῦτο δὲ μὲ πείθει νὰ προτιμήσω τὴ μεγαλόφρονη ἀξιοπρέπεια τοῦ κούρουν καὶ τὴς ἀρπαγῆς.

Θαρρῶ δόπιος διαβάσει μὲ προσοχὴ τὰ δύο μου ἄρθρα νὰ πείστηκε γιὰ τὸ ἀδύνατο νὰ δρισουμε ἀν τὸ σημιτικὸ αἷμα ἔβλαψε τὴν Εθρώπη ή τὴν ὁφέληση. "Οπως κι δὲ εἶναι δύμως τὸ φυλετικὸ ἀνακάτωμα στὴν Εθρώπη εἶναι τέτοιο ὡστε καταντῷ γε-

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΡΙΑ ΛΟΓΙΑ^{*)}

(•ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ• ΤΟΜΟΣ Δ')

Ἐνῷ ξακολουθοῦσε δὲ ἀγώνας στὴν 'Ελλάδα, δὲν ξεχνούσαμε πώς ἀξίζει κάπου κάπου νὰ μαθουνε καὶ στὴν Εθρώπη τὲ δουλειὰ κάνουνε οἱ καλοὶ μας οἱ δασκάλοι ἐκεῖ κάτω. Γιατὶ παρατήρησα πώς δὲ τι κι ἀν τοὺς πῆγις ὁμαλίκια, δὲν τοὺς μέλει. Καὶ στὴν καθαρέσσουσα ὄντλαδὴ νὰ τοὺς τάξεις, δὲ θὰ τοὺς ἐμελε περισσότερο. Ακόμη δὲν ξέρουνε τὲ θὰ πῆ γλώσσα καὶ τοὺς φαίνεται πάντα πώς δὲ μπαίνει σὲ λογαριασμό. Πάρε τὰ τὰ γράψης σὲ μιὰ γλώσσα γνωστή, κι ἀμέσως καταλαβαίνουνε. Δὲν εἶναι δύμως ἀφτὸ ισιας ψυχῆς σημαδί, ἐπειδὴ καὶ σοῦ δείχνει ἐγωϊσμό. Δὲν ντέρεπονται τὸν ἀφτὸ τους, τὴ συνέ-

δησή τους δὲν τὴν ντέρεπονται, ντέρεπονται τοὺς ἄλλους. 'Απὸ φιλότιμο ντέρεπονται — καὶ κάποτες ἀλλαζουνε — δχι ἀπὸ ήδική. Χρόνια τώρα ποὺ εἶχα δημοσιεύει σὲ μιὰ μας παρισάνικη φημερίδα ἐνα μου ἀρθρουδάκι γιὰ κάτι ἀθηναϊκίνες βεπορταρίες (1). "Οσο ἀσήμαντο κι ἀν εἴτανε, τοὺς ἔδωσε στὴν 'Αθηναϊκὴν ἐντύπωση μεγαλήτερη ὅλους τοὺς τόμους ποὺ δημοσιεύει ἔλληνικα. Τὰ καημένα μου τὰ γαλλικά, τὰ γαπημένα. Μία φορὰ κ' ἔνην καιρό, σὰν εἴμουνε παλληκάρι, σὰν εἴμουνε καὶ παιδί, ἔνα πρᾶμα εἶχα στὸ νοῦ μου, τὰ γαλλικὰ νὰ γράψω μιὰ μέρα, νὰ γράψω μαλίστα στίχους, νὰ γίνω ποιητής, κανένας κατινούριος (Chénier). "Επειτα συλλογίστηκα τὴν 'Ελλάδα ποὺ δχι μόνο τοὺς στίχους ἔχει ἀνάγκη, ποὺ εἶχε ἀνάγκη κι ἀλλοῦ ταῦτα πεζά, ποὺ εἶχε ἀνάγκη μιὰ γλώσσα. "Ετοι θυσίασα στὴν 'Ελλάδα καὶ τὰ ὄνειρά μου. Τώρα μοῦ χρησιμέθανε εἴτε γιὰ δοξάσω, μὲ τὰ μικρά μου τὰ μέσα, τὴν νεώτερη ἔλληνικὴ φιλολογία, τὴν ἀθανάτην γλώσσα τοῦ λαοῦ εἴτε γιὰ πῶ ἔνα 'Εδῶ εἴμαστε, στοὺς δασκάλους. Λοιπὸν καὶ στὰ 1901 ἔγραψα ἔνα μεγαλούτσικο ἄρθρο ποὺ προσπάθη

λοιό νὰ βγάζουμε φυλετικές θεωρίες. Πώς νὰ δρίσουμε ποιός ἀξιώθηκε τὰ καλά (!) καὶ ποιός τὰ κακά (!) στοιχεῖα στὸ μοίρασμα; 'Αφτὸ ἐτόνιζα στὸ προηγούμενο ἄρθρο μου σημειώνοντας τὰ φυσικὰ γνωρίσματα ποὺ ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται γιὰ τὶς φυλές τῆς Ἐβρώπης, πρὶν τὶς εἰσοδοὺς καὶ τὸ ἀνακάτωμα, καὶ ποὺ ξαναβρίσκουνται μπερδεμένα στὰ χαρακτηριστικὰ τῶ μεγάλων ἀντρῶν μας.

'Αφίνω τὰ θεωρητικὰ κ' ἔρχομαι στὴν Ἐλλάδα. 'Ο κ. "Ερμονας δὲ μᾶς δίνει κανένα σωματικὸ γνώρισμα ποὺ νὰ μᾶς χρησιμέψει γιὰ τὴν ἀπαγόρευψη γάμων μὲ κατώτερες φυλὲς καὶ γιὰ τὸ χειρούργημα (5). Μὰ κι ὁ ἵδιος θεωρεῖ τὴν πρότασην ἀνεφάρμοστη. Δίνει ὅμως ἔνα πρόγραμμα δράσης γιὰ τὴν πολιτικὴ μας πρὸς τοὺς ἀρβανίτες ποὺ μοῦ φαίνεται ἀξιόλογο καὶ γεράτε κρίση—δὲν καὶ μερικοὶ βραχυκέφαλοι ἀρβανίτες θὰ σύγχιζαν τὴν θεωρία τοῦ κ. Τσάμπερλαν. Κ' ἐπὶ τέλους, σὰν τὸν κ. Ραμᾶ, σὰν ὅλους μας—Ρωμιοὺς τῆς ἀπτοκρατορίας καὶ Ρωμιοὺς τοῦ βασίλειου—προτείνει ἑκπαθεφτικὴ μεταρρύθμιση. Μά, ὅσο ξέρω, ἔνας μόνος μίλησε θετικὰ γιὰ τὰ μέσα τέτοιας μεταρρύθμισης—δ. κ. Σκληρός. Κοντὰ σὲ ἄλλη πολιτικὴ δράση ποὺ χρειάζεται; γιατὶ νὰ μὴ φέρουν τὸ σπόρο μιᾶς ἀνώτερης ἴδεας στὸ λαό; "Οσοι δουλέουν νὰ μᾶς φτιάσουν ἔνα θέατρο τῆς προκοπῆς ἢ προσέξουν τὰ στοχαστικὰ λόγια τοῦ κ. Βασιλικοῦ γιὰ λαϊκὲς παραστάσεις ἔξω ἀπὸ τὸ ἀστυκὸ snohisme. (Νομ. 278 «Γιὰ ἔνα κοινὸ καὶ γιὰ ἔνα δράμα»). 'Ο κ. "Ερμονας δὲ φαίνεται νάγαπῃ τὴν λεφτερία τοῦ σχλού. Μὰ ἐγὼ λέω πῶς ή σκλαβιὰ γεννᾷ τὴν ταπεινοσύνη, τὴν μικροψυχία, τὸ Ressentiment τοῦ Νίτσε. "Εχεις λαὸ σκλαβωμένο—έχεις λαὸ μικροψυχο. Δώστου λεφτερία, τοῦ γεννᾷς τὴν ἀξιοπρέπεια, τοῦ ἀφικεῖς τοὺς φτονέρους σάπιους στοχασμοὺς τοῦ δεμένου. "Αν τώρα θὰ βρίσκει νέα πράματα, η ποὺς θὰ τὰ βρίσκει στὴν ἐλέφτερη κοινωνία εἶναι προφητικὴ κοινέντα ποὺ μπορεῖ νὰ συζητηθεῖ μὲ ἐρυηνεῖς τῶ διδόμενῶν τῆς ιστορίας, μὰ τοῦτο εἶναι ἐπικίντυνο κ' ὑπο-

5) Τὰ ψυχολογικὰ γνωρίσματα καταντοῦν ἀξεδιάλυτα. Ήμερατήρησα πῶς στὴ Γερμανία ὅσο καὶ σέμας οἱ πιὸ ἀντισεμίτες εἶν' ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τέλεια μορφὴ γιασυντίδων. "Ένας τέτιος μ. ὥφαρ μ' ἔλεγε: «Δὲν πειράζει. Σ' ἐμὲ τὰ μυαλὸ εἶναι 'Ιντογερμανικά». — Κάθε φρόνιμος ἄθρωπος θὰ διμολογήσει πῶς η ἀξία τέτιας ὑποκειμενικῆς συζήτησης εἶναι προβληματική.

καίμενικότατο ἔδαφος ποὺ ἀποκλείει κάθε δογματισμό (6).

Τὰ λόγια μου φωνάζουν ὅσα ἔλεγα τὴν πρώτη φορά: Μὴ θεωρίες, ἀνώρετες κι ἀναπόδειχτες ποὺ μᾶς σκοτίζουνται στὴν πράξη μας. 'Αφῆστε τοῦτο τὸ λούσο στοὺς φτασμένους λαούς τῆς Δύσης καὶ στοὺς ἀκαδημαϊκοὺς μανταρίνους ποὺ παίζουν μὲ τὶς ἴδεις, σὰ μὲ τὸν ψιλοδιάρχον καπνὸ τοῦ σιγαρέτου. Εμεῖς πρέπει νὰ κουνήσουμε πλήθια—κι ὅχι πρὸς τὰ πίσω, παρὰ ΕΜΠΡΟΣ.

Μόναχο ΜΑΡΚΟΣ Σ. ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ

6) Εἶναι ἀπὸ τὰ περίεργα πῶς ὁ δογματισμός, ἀφοῦ φαινόταν νὰ τόνε σκότωσ' δ. Kant μὲ τὴν κριτικὴ του, ἔξακολουθεὶ καὶ βιοτέλεσι. Κάθε ἐπιστήμη βασίζεται σὲ κάποιο δογματισμό, χρειάζεται δύμας μεγάλη κριτικὴ προσοχή. "Οσες ἐπιστῆμες βαστοῦνται ἀπὸ τὰ μαθηματικὰ λογικάζουνται πάνω κάτω μ' ὅρισμένα διδόμενα. Μὰ ἡ ἀθρωπολογία ποὺ οὔτε στὰ σπάργανα δὲν εἶναι; Ποὺ ἀκόμα μὲ τόσο παθασμένα νέδρα συζητιέται;

ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΤΟΥ ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ*

ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

"Αφοῦ σὲ τοῦτα ἐπρόσεξες, θυμήσουν ν' ἀναβράσεις Πολὺ πρωτήτερα τὴ γῆς καὶ νὰ συνδοκοπήσεις Τὰ τρισμεράλα τὸ βοννά καὶ στὸ βορρᾶ τὸν σβόλους Πρωτήτερα τάνασκελα ν' ἀπλώσεις, πρὶν ομήσεις Πρόσχαρο γένος ἀμπελοῦ. Πολὺ καλοὶ εἰνει οἱ κάμποι Μὲ τὰ σαπρὸ τὰ χώματα· κι αὐτὸ τὸ κατορθόνουν Οἱ δέριδες, κι' οἱ παγερὲς πάχνες, κι' ὁ τευρωμένος Σκαφτῆς, ἀγασιαλεύοντας τονιὲς ἔσοφαλλισμένες. "Αἵσως κι' ὅλα, μερικοὶ δὲν ἀμελοῦν καμίαν "Ἔγρουα, πρωτήτερα ζητοῦν παρόμοιος νάγε δὲ τόπος, "Οπου τὸ πρῶτο τὸ φυτὸ τῶν δέντρων ἔτοιμαν, Μὲ κεῖνον ποὺ θὰ τὰ δεχτεῖ σὲ λίγο χωρισμένα. "Ως καὶ τὸ μέρος τούραρον στὴ φλούδα σημαδεύονταν Γιὰ νὰ στηθεῖ κανέ δεντρὸ στὸν τρόπο ποὺ ἐστενότον, Μὲ τὸ ἵδιο μέρος νὰ βαστᾶ τὰ κάματα τοῦ Νότου, Μὲ τὸ ἵδιο μέρος νὰ γυρνᾶ τὲς πλάτες του στὸν πόλο. Τόσο μπορεῖ τὸ μάθημα στὴν τρυφερὴ ἡλικίᾳ! Καὶ πρῶτ' ἀπὸ ὅλα ρωτήσεις ποὺ πρέπειται τάμπλει Νὰ φυτεῖ τεῖ καλήτερα, στὲς ράχες η στὸ σιάδι· Κι' ἀν λιβαδιοῦ θρεφτάριμον διαλέξεις τὰ χωράφια, Φύτευε τότες τές κλαδιές πυκνές· πλιὸ δυκὸς δ. Βάκχος Άδε γένεται μὲ τὴν πυκνή καρποφορά· κι' ἀν πάλι

*) Κοίτα περασμένο φύλλο.

Διαλέξεις ἔνα γήπεδο ροβολητὸ μὲ ράχες

"Η καὶ βουνάκια πλαισιανά, στὰ δρόμια δῶκε χάρη· Μὰ πάντα οἱ δρόμοι ποῦ λοξὰ τοὺς κόρουν ἄλλες [στράτες,

Θὲ νᾶνε τέλεια ταιριαστοὶ στὰ φυτεμένα δέντρα.

Κι' ὅπως ὅταν τὲς σπεῖρες τῆς ἔδιπλωσε τοῦ μάκρου

"Η λεγεῶντα γιὰ τρανὸν ἀγῶνα, καὶ τάσσει!

"Εστάθηκε στὸν ἀνοιχτὸ τὸν κάμπο κι' οἱ γραμμες τοῦ

"Εἰν" ἰσιες, κι' ἀπὸ τὸ χαλκὸ ποῦ ἀστράφει τοιμαζεῖς

"Μακρόθε η γῆς ὀλαύρει,

"Ακόμα δὲν ἔμανσαν, μὰ ἀνάμεσα στὰ ὅπλα

"Περιπλανιέται δίβονλος δ. Αρης, ἔτοι οἱ δρόμοι,

"Ποὺ δλοῦθε θάντε δρούλως πλατειοί, θὰ διαχωρίζονται δλα

"Κι' ὅχι γιὰ νὰ βρεῖ μοναχὰ στὴν ἀδειανὴ τὴ θεά

"Κάποια ἔσφραντωση η ψυχή, ἀλλὰ γιατὶ δὲ δίνει,

"Αλλοιῶς τὲς ἴδιες δύναμες η γῆς σὲ κάνει κλῆμα,

"Καὶ σ' ἄδειο δὲ θὰ μπόρειαν ὑπέλωσον οἱ κλαδιές του

"Ισως ρωτᾶς τί γκρέμισμα τανλάκια πρέπει νάχουν;

"Ετόλμησα νὰ μπιστευτῶ τὸ κλῆμα σὲ σαΐτταρι

"Φτενό. Τὸ δέντρο μπήγεται βαθύτερα στὰ σπλάχνα

"Τῆς γῆς κι' ορῆς μάλιστα, ποὺ δὲ τὴν κορφήτου

"Στοῦ αἰθέρα αἰπλόνει τὲς πνοές καὶ μὲ τὴ γείζα τόσο

"Ἐρχεται πρὸς τὰ Τάρταραγι' αὐτὸ μήτε διαμάντης,

"Μήτε βροχάδες κι' ἀνεμοὶ δὲ θὰ τὸν ἀνασπάσουν,

"Αλλὰ θὰ μείνει ἀσάλευτος καὶ θέ νὰ καταβάλει

"Στὸ δούρημα πολλότατος ἀπόγονος κ' αἰῶνες,

"Αφίοντας πολλὲς γενεὲς ἀνθρώπων νὰ διαβαίνουν,

"Καὶ τότες πέρα αἰπλόνοτας τὰ μπράτσα καὶ τοὺς

[κλώνους

Τὸν δυνατοὺς, δλόγυρα τὸν ἀπεικὸ τὸν ἰσιο

Αἴτδες στὴ μέση στέκοντας βαστᾶ μὲ τὸν κορμό του.

Τάμπελι ὅς μη σοῦ προσκυνᾶ τὸν ἥλιο ποῦ καθίζει,

Κι' ἀνάμεσα στὰ κλήματα λεπτομαρνὲς μη βάλεις,

Καὶ μὴ διαλές τὲς πλιὸ ψηλὲς βεργοῦλες καὶ μὴ σπάσεις

Ρίγια αὐτὸ τὰ ψηλότερα τοῦ δέντρου—τόσος εἶνε

Τῆς γῆς δ. πόθος. Τὰ φυτὰ μὴ βλάψτεις μὲ λεπίδι

Πατοῦ καὶ κλώνους ἀγριούν στὴ μέση μὴ φυτεύεις,

Πιατὶ οἱ αἰσθάνονται βοσκοὶ συχρὰ νὰ πέσει αφίονυν

Φωτιά, ποὺ πρῶτα κλέψτικα στὴ λαδερή τὴ φλούδα

Κρουμμένη, ἀνάφτει τοὺς κορμοὺς καὶ παίροντας

[τὰ φύλλα

Βροτᾶ ἀπεικὰ στὸν ὄνδραρὸ κι' ἀπέκειθε ἀκλονθῶντας

Στοὺς κλαδοὺς καὶ στὲς ὑψηλὲς κορφάδες βασιλεύει

Νικήτρα, κι' ὅλο τὸ δεντρὸ τυλίγει μὲς τὲς φλόγες,

Κι' ἀπὸ τὴν πίσινη καπνιὰ πυκνή, μελανιασμένο

Γιέρφι πελλεῖστοὺς οὐρανοὺς καὶ μάλιστα ἀν φουρτούνα

Πέσει στὰ δάσα ἀπὸ ψηλὰ καὶ συμμαζεύει δ. ἀέρας

κάποτες μερικὰ περιστατικά, οὕτε γιὰ τὴν ἀνάσα

σου νὰ μὴν ἀδειαζῆς. Σκοτώθηκα ώσπου νὰ τοιμάσσω,

νὰ βγάλω τὴ φυλλαδούλα. Μὰ εἶχα συλλογιστῆς

καὶ κάτι

Τές πυρκαϊές καὶ φέρνει τες· καὶ σύντα γένει τοῦτο
· Απὸ τὴν φίλα δὲ φελοῦν καὶ νὰ συνέλθουν πάλι
Τὰ πούρβοντα ποῦ ἐκόπηναι δὲ δύνανται καὶ μήτε
· Ομοια καὶ πάλι ἀπὸ τὴν γῆς νὰ πρασινέσουν· μένει
Τάγριλι μόνο τάχαρο μὲ τὰ πρικά τὰ φύλλα.
Κανένας συμβούλατος δὲ μὴ σὲ καταπέσει,
· Οσο καὶ ἄντε εἶνε γνωστικός, τοὺς κάμπους τοὺς πημένους
Ν· ἀνασκαλέψει σὰ φυσᾶ Βορῆς, γιατὶ ὁ χειμῶνας
Τότες μὲ πάγο κατακλεῖ τὴν γῆς καὶ δὲν ἀφίνει
Τὴν φίλα ποῦ μορφόνεται, σύντα θαφτεῖ τὸ φίλη,
Μέσα στὸ χῶμα νὰ μπηχτεῖ. Τὴν ποκκινοβαμένη
Τὴν ἀνοιξῆ, σὰν ἔρχεται τὸ κάτασπρο λελέκι,
Ποῦ τὸ μισοῦν τὰ μακρούλα τὰ φείδια, τότες εἶνε
· Ή πλιὸ καλύτερη ἐποκὴ γιὰ νὰ φυτέψεις αἱλῆμα,
· Ή καὶ μὲ τοῦ χινόπωρον τές πρώμες αἱράδες,
· Οταν ὁ ἥλιος ὁ γοργὸς δὲ γγίζει ἀκόμα τάστρα
Τῆς χειμωνίας μὲ τάλογα καὶ ἔχοντα περάσει οἱ νάψες.
· Ή ἀνοιξῆ εξεχωριστὰ στές φυλλωσίες τῶν δέντρων,
· Ή ἀνοιξῆ εἶνε χρήσιμη στὸ λόγγο. · Η γῆς φυσικόνει
Τὴν ἀνοιξῆ καὶ ἀποζητᾶ τοὺς σπόρους ποῦ βλητρόνουν,
Τότες δὲ παντοδύναμος Αἰθέρας, δὲ πατέρας
Στὸν οὐρφο τῆς χαιράμενης συμβίας τοῦ κατεβαίνει
Μὲ τές βροχὲς τές καρπερὲς καὶ θρέψεις κάθιτι βλάστα,
· Ο μέγας ποῦ ἀνταμόνεται μὲ τὸ πορμὸν τὸ μέγα.
Καὶ τότες ἀπὸ τὰ πουλιά τὰ λάλα ἀχολογοῦντε
Τὰ ξαπρισμένα τὰ βεργά καὶ τὰ κοπάδια τότες
Τὴν Ἀφροδίτη ἀποζητοῦν στές διορισμένες μέρες.
Γεννοβολᾶ τὸ θρεφτικὸ χωράφι καὶ στές αἰδες
Τές χλαιδὲς τοῦ Ζέφυρου τὸν κόρφο δὲ γῆς ἀνοίγει,
Χυμὸς καινούργιος περισσὸς εἶνε σὲ κάθι δέντρο,
Στές νέες λιακάδες ἀφοβα μπιστεύονται τὰ φύτρα,
Δὲν τρέμει τάμπελόνταρο μήρι διντάς φυσήσει,
· Η τές βροχάδες ποῦ δόδηγοῦν στὸν οὐρφανὸ βορηγάδες
Τρανοί, ἀλλὰ μάτια ἔπειτα καὶ ἀνοίγει δλα τὰ φύλλα.
Λέγω πῶς δὲν ἀνάφεναι στὴν πρώτη ἀρχὴ τοῦ κόσμου
Ποῦ ἐγένοτον, ἀλλοιώτικες ἡμέρες, καὶ δὲν εἶχαν
· Άλλη σειρά. · Ήταν ἀνοιξῆ τὴν ἀνοιξῆ δὲ μεγάλη
Σφαῖρα ἔχαιροτον, τές πνοές τές πρύνες ἀντιρρατοῦσαν
Οι Εὔροι σὰν ἔρονφηξαν τὸ φῶς τὰ ζῆτα πρῶτα,
Καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ σκληρό, τὸ χωματένιο γένος
· Απὸ τὴν γῆς ἐπρόβαλε τὴν κεφαλή, καὶ τάστρα
Στὸν οὐρφανὸν ἐβάλληθαν καὶ τὰ θερμά στοὺς λόγγους
Δὲ θὰ μποροῦσαν τὸ ἀπαλὰ φυτάρια νὰ βαστάξουν
Τοὺς κόπους τοὺς τοὺς τωρευούς, ἀδὲν ἔρχότουν τόσος
· Αναπαμός ἀνάμεσα στὸ πονό καὶ στὴν κάμψη.
Μένει καὶ τοῦτο: δλόγνυρα στὰ φίλη ποῦ ζουλίζεις
Στοὺς κάμπους, σκόρπανοπρές παχείες, δποια καὶ

(Ἄντε εἶνε,

Κέχει στὸ νοῦ σου μὲ πολλοὺς χωμοὺς νὰ τὰ σκεπάσεις
· Η θάψει πέτρες πισταριές, ἢ γρυπτερὰ ποχόλια,
Τὲλι ἀνάμεσό τους τὰ νερὰ ἔσφερύουν, καὶ ἔνα ἀέρι
Μπαίνει φιλό, καὶ τὰ φυτὰ θυμόνουν καὶ βρεθῆναι
Καμπόσοι ποῦ ἀπὸ πάνονθε τὰ πλάκωσαν μὲ γοῦλο,
Κι ἄλλοι μὲ βάρος πουρουποῦ πολὺ τρανοῦ· καὶ

(αὐτὸς εἶνε

· Αρματωσιὰ γιὰ τές δαρτὲς βροχές, αὐτό, σὰ σκάει
Τὴν γῆς, ποῦ ἡ δίψα τὴν νικᾶ, ὁ παυτερὸς δὲ Σκύλος.

(ἀπολονθεῖ)

K. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ^{*}

§ 11

Οἱ Κοδικοὶ τῆς ἐνωρίτερος ἐποχῆς.

· Αμα καλοκάθησε δὲ Μοχαμέτης στὸ Βυζαντινὸ θρόνο, ζήτησε προσωπικὸ γιὰ νὰ κυβερνήσῃ τὸ νέο Κράτος. Κ' ἐπειδὴ οἱ δικοὶ του ἀλλο ἀπὸ πόλεμο κι ἀρπαγὴ δὲν κατέχανε, μὲ τὴν συνηθισμένη του στοχασιὰ ἀποφάσισε νὰ φυλάξῃ ἀνάλλαγα τὰ πιώτερα βυζαντινὰ κυβερνητικὰ συστήματα, καὶ νὰ τὰ ἐφαρμόσῃ μὲ τὴν βοήθεια τῶν δικῶ μας. Δικούς μας δύμας ὁνθρωπισμένους ποῦ νὰ τοὺς βρῆ! Μόλις τέσσερεις σημαντικὲς οἰκογένειες ἀνακέρνουνται τοὺς καιρούς ἐκείνους, δηλαδὴ οἰκογένειες ποῦ δὲ φύγανε στὴ Δύση. Καντακουζηνοί, Παλαιολόγοι, Ασάνηδες, καὶ Ράλληδες. Ολοὶ οἱ ἄλλοι: [έρχονται] ἀπὸ τὰ κοινωνικὰ καταπάτια. Ἀπὸ τὰ καταπάτια λοιπόν, ἀφοῦ καλλίτερους δὲν ἔβρισκε. Γέμισαν τὰ παλάτια του καὶ οἱ αὐλές του ρωματίκη προστυχία. Αὐτὲς τις ἀλήθειες δὲν τις μασάει ὁ ιστορικός μας. Τις ἀναφέρει μὲ ἀρκετὸ θάρρος. Κάτι δύμας σημειώνει γιὰ τὴν «σφόδρα παρεφθαρμένη» Ἑλληνικὴ πούγραφαν οἱ ἀσήμαντοι ἐκεῖνοι γραμματικοὶ τοῦ Καταχτητή, σὰ νὰ λυπᾶται ποῦ δὲν ἔμειναν οἱ φευγαλάδες, δχι γιὰ νὰ κάμουνε τὸ χρέος τους, καὶ νὰ περισυμμαζώσουν τὸ σαστισμένο τὸ έθνος, παρὰ γιὰ νὰ γράφουνται τὰ Σουλτανικὰ ἔγγραφα σὲ ψευτοκαθάρια ἀρχαία Ἑλληνική! Ἀλλοῦ πάλε λυπᾶται ποῦ δὲν ἔμειναν τὰ ὄντοματά τους νὰ τὰ καταγράψῃ! · Εμεῖς τὸ χαιρούμαστε. Χαιρούμαστε δύμας καὶ γιὰ

(*) Η ἀρχὴ στὸν ἀριθμ. 281.

ἔνα ταπεινογέννητο ὄνομα ποὺ ἔζησε, τὸνομα τοῦ ἀρχοντα τοῦ Εενάκη, ποὺ μαθόντας τὴν ἀπόφαση τοῦ Πρώτου Σελιμίν νὰ καταργήσῃ τὶς χριστιανικὲς ἐκκλησίες, πρόφταξε καὶ τὴν μήνυσε τοῦ Πατριάρχη, καὶ μαζί του κατάπεισε τὸ Βεζίρη νὰ μποδίσῃ τὴν ἐφαρμογὴ της,

· Απὸ τοὺς λίγους ἀρχοντογέννητους δὲ πιὸ ὄνομαστὸς φαίνεται νὰ στάθηκε δὲ Μιχάλης δὲ Καντακουζηνός. Ονομαστὸς γιὰ τὰ πλούτια του, — ἀφοῦ ξόδεψε εἰκοσι χιλιάδες φλουριά στὰ μέγαρά του, — γιὰ τὴν ξυπνάδα του, ποὺ δεῖχμα τῆς μᾶς δίνει κάμποσο νόστιμο δεσπότης μὲ τὸ ιστορικὸ τοῦ Ι· μάρη ποὺ ἀναγκάστηκε θέλοντας καὶ μὴ νὰ τὸν προσκυνήσῃ, γιὰ τὴν φιλία του μὲ τὸ Βεζίρη τὸ Σόκολη, τέλος γιὰ τὸν ἐλεεινὸ θάνατό του, δταν τὸν ψευτοκαθηγόρησαν οἱ Πασαδές, καὶ ἔστειλε δὲ Σουλτάνος τὸν Καπιτζήμπαση καὶ τοῦ πῆρε κεφάλια, κεφάλαια, δλο του τὸ ἔχει μὲ μιὰ μαχαιριά. · Ετοι τελείωνε τοῦ Μιχάλη τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ δχι πολὺ ἡρωϊκὸ δράμα, ποὺ ἄλλο δὲ μᾶς διδάσκει παρὰ μερικὰ καθέκαστα τῆς τότε ζωῆς, χρήσιμα ἵσως γιὰ τὴν ιστορία, δχι δύμας ἀπ' ἔκεινα ποὺ μᾶς δόηγοῦνται σημαντικὰ συμπεράσματα.

· Ο γιός του ως τόσο διατάξης σὰ νὰ βγῆκε κατέπιπο τυχερὸς ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ἐπειδὴ δταν ἐποιμαζόντανε νὰ τὸν σύρουντε ἀτιμασμένο στὴν ἀγορᾶ καὶ νὰ τὸν κόψουντε, πρόφταξε αὐτὸς καὶ ἀλλαζοπίστησε, καὶ ἔτσι γλύτωσε.

· Καθὼς λοιπὸν εἰπαμε, ρωμιοὺς κατάλληλους γιὰ σπουδαῖα τούρκικα ἀξιώματα δὲν εἶχε τότες τὸ έθνος, καὶ γλύγορα τὸ παρατήρησε αὐτὸς δικαχτητής. Αὐτοὶ ήρθαν κατόπι, δηλαδὴ δέκατο εβδόμο αἰώνα καὶ δῶθε. · Αν καὶ ἔπαιρε λοιπὸν ἡ Πόρτα τὴν κατώτερη της ύπαλληληία ἀπὸ δικούς μας, τοὺς Δραγούμανους της δύμας τοὺς διάλεγε τότες ἀπὸ ξένα μέρη. Πολωνούς, Ούγγρους, Γερμανούς. Μ' ἄλλους λόγους οἱ δικοὶ μας μάζευαν ψίχουλα στὰ κατώφλια τῶν σεραγιῶν.

· Αὐτὰ περίπου είναι τὰ λίγα καὶ τὰρρωστιάρικα ιστορικὰ σημαδια ποὺ μισοφάνουνται στὴν Πρωτεύουσα τὰ πρῶτα ἐκατὸ διακόσια χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, δχω ἀπὸ τὰ Εκκλησιαστικά. Αὐτὰ είναι τὰ ποιτικὰ στοιχεῖα ποὺ πρόσμενε διστορικός μας νὰ δουλέψουνται ἀρμονικὰ μὲ τὴν πατρική προστασία τοῦ Κλήρου, νὰ συνεχωνέψουμε τοὺς ξένους μαζί μας, νὰ μᾶς ἀδερφώσουμε μὲ τοὺς Βουργάρους, καὶ νὰ ξαναγεννήσουμε τὸ έθνος.

· Σεβαστοῦ Πατριάρχη. Νά ποὺ μᾶς διαβάζανε, ἀφοῦ μᾶς ἀπαντούσανε μάλιστα, καὶ ποιός; · Ο Πατριάρχης — καὶ τέτοιος Πατριάρχης.
· Νά δητε τώρα καὶ τὰποτέλεσμα τὸ πιὸ νόστιμο, τὸ πιὸ ἀπροσμόντο: δίχως τὸ γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη, θαρρὸ πῶς δὲ φίλος μου δὲ Κολλάρος, διάδοχος τοῦ Κασδόνη, ποτέ του δὲ θὰ τὰποκοτοῦσε νὰ κρατήσῃ ἀντίτυπα τῆς φυλακούσας μου στὸ Βιβλιοπούλει τῆς Εστίας. Κι ἀκόμη δὲν ξέρω ποῦ τοῦ τάχαλε, μέσα στὸ μαγαζί, σὲ καμιὰ γωνία, ἢ κι ὅσα στὸ παράθυρο. Στὸ παράθυρο θὰ τάχαλε. Μή νομίζετε. · Ήρωες είναι κάποτες καὶ οἱ βιβλιοπώλες.
· Εγραφε πιὸ ἀπάνω πῶς καλὸ μᾶς ἔκαμε διόλεμος ἐκεῖνος. · Εννοεῖται. · Ακούστηκε τὸ ζήτημα, διαλαλήθηκε, μελετήθηκε ἀπὸ πολλούς. Τώρα πιὸ δὲν είμεστα μόνο ἀναμεταξέ μας, νὰ κοινευτάζουμε, νὰ διαχατέθουμε, νὰ πιάνουμε κάπου κάπου κι διαδούμενος. Τὸ ζήτημα κατακτοῦσε γενικό, πανελλήνιο καὶ οἱ φίλοι πληθαίναντε διούνα, πρῶτα κρυφά, κατόπι πιὸ φυνερά. Στὴν Εβρώπη μᾶς ἀνύψωσε. Γνωριστήκαμε καὶ ἦρθανε δλοι μὲ τὸ μέρος μας. · Αφτὸ τοῦ Παλλη τὸ χρωστοῦμε. · Αργησε δύμας κάμποσο νὰ φανῇ πῶς μᾶς βγῆκε σὲ καλό. Στὴν ἀρχὴ, δη-

· Είτανες καὶ τοῦ Θ. · Αννινού. Καὶ τι γράμματα! Φιλικά, χαδεφτικά, σοβαρά, ἔξυπνα, χαριτωμένα, γλυκοζυνούταικα, ξυνογλυκούταικα, δτι θέλεις κι ὅτι φαντάζεσαι. Τρία τέσσερα. Τίποτα. · Ο Γα-

· Φίλικα, χαδεφτικά, σοβαρά, ἔξυπνα, χαριτωμένα, γλυκοζυνούταικα, ξυνογλυκούταικα, δτι θέλεις κι ὅτι φαντάζεσαι. Τρία τέσσερα. Τίποτα. · Ο Γα-

· Φίλικα, χαδεφτικά, σοβαρά, ἔξυπνα, χαριτωμένα, γλυκοζυνούταικα, ξυνογλυκούταικα, δτι θέλεις κι ὅτι φαντάζεσαι. Τρία τέσσερα. Τίποτα. · Ο Γα-

· Φίλικα, χαδεφτικά, σοβαρά, ἔξυπνα, χαριτωμέ

Αλλοῦ, ἀλλοῦ εἴναι ἀνάγκη νὰ κοιτάξουμε γιὰ
νὰ ξανοίξουμε κάποια ἔθνικὴ ὑπαρξī κ' ἐνέργεια,
ἀλλοῦ θὰ γοιωσουμε τῆς ἐπιδίας τὸνάσσασμα καὶ
τοῦ ἄγωνα τὸ καρδιοχτύπι. Ἡ δὲ όμως τῆς
παρηγοριᾶς αὐτῆς δὲν ἥρθε ἀκόμα.

2 12

Οι κοδικοὶ τῆς ἀργότερης ἐποχῆς.

Τέτοια λοιπόν περίπου τὰ ἔθνικά μας στὴν Πρωτεύουσα ώς τὰ μέσα τοῦ δέκατου ἔβδομου αἰώνα. Ἀπὸ κεῖ ὅμως καὶ κατόπιν ἀρχισε κάπως νάλλαξη ἡ ὄψη τους. Λέμε ἡ ὄψη τους, ἐπειδὴ ἡ οὐσία δὲν ἀλλαξε. Ὁ Τοῦρκος πάντα Τοῦρκος καὶ κυρίαρχος, ὁ Ρωμιὸς πάντα Ρωμιὸς καὶ ὑπόδουλος. Κάτι τὰς τόσο σημαίνει νὰ καταργηθῇ ἀξιαφν τὸ σιχαμερὸ σύστημα τῆς ἐνωρίτερης ἐποχῆς, ποὺ δὲν μποροῦσε Ρωμιὸς νάνεθη μῆτε σὲ μέτρῳ πολιτικὸ ἀξιωματολογίας νάλλαξοιστήσῃ καὶ νὰ βλέπουμε τώρα δικούς μας νὰ παίρνουν ἀξιώματα δίχως τουλάχιστο νὰ χάνουν τὴν πίστη τους. Εἶπαν πῶς ὁ καθαυτὸς λόγος τῆς ἀνθρωπινώτερης αὐτῆς πολιτικῆς τῶν Τούρκων εἴται οἱ συγχρονοὶ σηκωμοὶ τῶν δικῶν μας, ποὺ καθὼς θὰ δοῦμε, κάθε φορὰ ποὺ ξένη Δύναμη τὰ εἴχε μὲ τὴν Τουρκιά, ξεσπάζωνται κι αὐτοὶ σὲ νησιά, σὲ Μοριά καὶ σὲ Ρούμελη, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἥρθε ἡ ὥρα τους. Γύρευε λοιπόν νὰ τοὺς καλοπιάσῃ ἡ Πύλη. Τπάρχουν ὅμως, νομίζουμε, κι ἀλλα δυὸς αἴτια ποὺ περιόρισαν τὸ σύστημα τῆς ἀλλαξόπιστιᾶς τῷ Χριστιανῷ ποὺ λαθαίναν ἀξιώματα. Πρῶτο, ἡ ζούλια τῶν τουρκογεννημένων πολιτικῶν ἀντίπαλων, ποὺ ποτὲ δὲ χώνευαν τοὺς ἀλλαξόπιστους, καὶ δεύτερο, ὁ περιορισμὸς τοῦ Γενιτσαρισμοῦ ποὺ καθὼς γνωρίζουμε, ὅχι μονάχα στρατιωτικούς, μὰ καὶ πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς ἔθγαζε. Είχαν πάρει τέτοια φόρα οἱ Γενιτσαροί, ποὺ ἀναγκάστηκαν οἱ Κιοπριλῆδες (1656—1710) νὰ καταργήσουν τὸ παιδομάζωμα, καὶ νὰ συνάζουνε μόνο χαράτσι. Ωστε δὲν ἔθγαζε πιά τὸ τάγμα ἐκεῖνο καινουριούματος ἀρχηγούς καθὼς ἄλλοτες. Ὁ λόγος πάλε ποὺ τώρα κι ὄμπρός διάλεγαν καὶ τοὺς Μεγάλους Δραγμάνους, καὶ τοὺς Ἕγεμόνες τοῦ Δούναβη ἀπὸ δικούς μας, κι ὅχι ἀπὸ Οῦγγρους ἢ Πολωνούς γιὰ τόνα ἀξιωματολογίας, ἢ ἀπὸ Μολδοβλάχους γιὰ τόλλο, μὰς φαίνεται πῶς εἴναι ἡ κάπως καλλίτερη μόρφωση καὶ κοσμογνωριστὰ τῶν δικῶν μας, ποὺ μὲ τὰ χρόνια καὶ μὲ τὸν ἐρχομό πολλῶν ἀρχόντων ἀπὸ τὰ νησιά

Ερημλίδης μοῦ ἀποκρίθηκε. 'Ο Θ. "Αννινος μήτε ἀ-
πόκριση δὲ μοῦ χάρισε, ὅχι νὰ βάλῃ τὴν προκήρυξή
μου. Δὲν πειράζει. Βέβαιος εἰμαὶ — κάτι κι ἀφτὸ —
πώς τὸ τελεφταῖο μου τὸ γράμμα μου ποτέ του δὲ
θὰ τὸ δημοσιεύψῃ.

Τί νὰ κάμω ; Ποῦ νὰ πάω ; Ούτε νὰ συλλογι-
στῶ πιὰ τὸ Νέον "Αστυ, ποὺ ἄρχιζε νὰ βγαίνη, ἀ-
φοῦ χωρίστηκε ἀπὸ τὸ "Αστυ τοῦ "Αννινου. Γιατὶ
νὰ χωριστούνε, ἀκόμη δὲν τῶνναιωσα· ἔνα κ' οἱ δυό
τους. Μήτε ὁ ἔνας μήτε ὁ ἄλλος δὲν τυπώνανε Ψ
κεφαλαῖο, μήπως θαρρέψῃ ὁ κόσμος πώς γιὰ μένα
ὅ λόγιος. Νά λοιπὸ ποὺ κ' οἱ δυό τους θεοφάνερα τὸ
δείχνανε στὴ φοιτηταριά, πώς γιὰ τὴ δημοτικὴ μη-
δὲ συλλαβὴ μηδὲ Ψηφὶ στὸ φύλλο τους δὲ βάζουνε.
Μάλιστα ὁ διεφτυντὴς τοῦ Νέον "Αστη θὰ φοβότα-
νε ὑποθέτω καὶ τὴν πόστα, μὴν τύχῃ καὶ δῆ κα-
νένας ὑπάλληλος τὸνομά μου στὸ πανώγραμμα, ἐ-
πειδὴ λέξη δὲ μοῦ χάραξε στὸ χαρτὶ, ἀν καὶ τοῦ
ἀφίερωσα τὸν Κυρούλη μου—δυὸ μέρες πρὶν ἀπὸ τὰ
φοιτητικά. Καὶ μὴ νοιτίζετε πώς δὲ μοῦ ἔγραψε,
γιατὶ σκόπεψε τάχα νὰ μοῦ ῥεκλαμάρῃ τὸ βιβλίο
μου—Γιὰ τὸ δωματίκο θέατρο — στὸ Νέον "Αστυ.
Καλέ, δὲ βαριέστε; Κάπιοις φίλος μου—ῆρωας, ἀ-
λήθεια — τοῦ τὸ πρότεινε νὰ πηδῇ δυὸ λόγια, μόνο δυό,

στὴν Πόλη, συστήσανε στὴν Πρωτεύουσα ρωμαϊκην κοινωνία πιὸ συσταζούμενη ἀπὸ τὰ σκύβαλα ποὺ μᾶς εἶχαν ἀφῆσι τοὺς πρώτους αἰῶνες οἱ φευγαλάδες.

"Αρχιζε λοιπὸν ἡ φυλὴ κ' ἔθγαζε πάλε ἀξιους καὶ ξυπνούς ἀντρες, ἀντρες ποὺ ὅσο κι ἀν είταν τα- πιεινωμένη ἡ ψυχὴ τους ἀπὸ σκλαβιὰ δυό καὶ παρα- πάνω αἰώνων, ὅσο κι ἀν είταν ἀλυσοδεμένος ὁ νοῦς τους μὲ τὰ δασκαλήσια συστήματα τῆς ἀρχαιολα- τρείας καὶ τῆς ἀρχαιοτυπίας ποὺ ξαναρχόντανε σ' ἐ- μᾶς ἵσα ἵσα ὅ, τι ἀρχιζε νὰ τὰ ξετινάζῃ ἀποπάνω της ἡ Εύρωπη, εἰχαν ὅμως πάντα τὸ μεγάλο τὸ χά- ρισμα τὸ ρωμαῖκο, νάρπαζουν τὴν καινούρια τὴν ἴ- δεα, τὰ σάμπως πιὸ πραγτικὰ συστήματα τοῦ νεώ- τερου πολιτισμοῦ, ἀπὸ τὸν ἀέρα νὰ ποῦμε, καὶ νὰ πολιτίζουνται ὅσο ἡ ξυπνητοσύνη μπορεῖ νὰ πολιτί- σῃ ἀνθρωπο. 'Αδύνατοφ λοιπὸν είταν ὁ ρωμαῖκος ὁ νοῦς τότες νὰ μὴν ἀντηχήσῃ καὶ νὰ μὴν ἀνταποκρι- θῇ στὴ σάλπιγγα τοῦ δεύτερου ξαναγεννημοῦ τῆς Εύρωπης, — δεύτερου, ἐπειδὴ εἴχαμε καὶ τὸν πρῶτο, τὸ σκολαστικό. — 'Αντήχησε, κ' ἔθγαλε πολὺ ἀ- ξιους ἀνθρώπους, Πολῖτες καὶ Εωμερῖτες, καθὼς οἱ Ροσσέτοι, οἱ Μαυροκορδάτοι, οἱ Βλαστοί, καὶ πάλε ἀργότερα, Μουρούζηδες, 'Υψηλάντηδες, Μαυρογε- ναῖοι, Καρατζάδες. "Ολοι τους ἔνας κ' ἔνας καὶ στὴν κυβερνητικὴ δύναμη, καὶ σ' ἄλλα διπλωματικὰ καὶ πολιτικὰ προσόντα, ἐπειδὴ ἀξιοσύνη δὲν τοὺς ἔλειπε νὰ τὰ ἐφαρμόζουν ἀντὰ τὰ προσόντα, ἀν καὶ τοὺς ἔλειπε χαραχτήρας γιὰ νὰ τὰ ἐφαρμόζουν ἔκει ποὺ πρέπει.

(ἀκολουθεῖ)
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΘΕΟΔΩΡΑ

«Δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς».

Συγραφέας: Γ. Τσοκόπουλος.

[“]Οποιος βλέπει τὸ δρᾶμα τόχην βα-
θύτερο σκοπὸ στήν κοινωνία ἀπό-
τὸ διασκέδασμα τῶν βραδυνῶν ὀ-
ρῶν τοῦ ἀστοῦ.....

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Στὸν τόπο μας βρίσκουνται πολλὰ πράματα ἀ-
κόμα ἀξεκαθάριστα. "Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ
πῶς καθένας ποὺ χρατᾷ στὰ χέρια του πέννα δημο

γιὰ τὸ Θέατρό μου. Δὲ θέλησε. Θέλησε ὅμως πολὺ¹
ώραια νὰ βαλῃ τὸ λόγο ἐνὸς βουλευτὴ ποὺ μ' ἔθριζε
ποὺ μ' ἔλεγε ἀτικρο, ἀντιεθνικό, καὶ δὲ θυμοῦματι τί²
ἄλλο· τὰ ξεχωγ ὑστεριες ἀπὸ τόσα ποὺ ἀκούω.

Τέτοιες οἱ φιλίες στὴν Ἑλλάδα. Τί κρῆμα! Εἴ³
τανε καὶ παῖδι ποὺ τάγαποῦσα. Ὁ Κακλαμάνος.
Καὶ νὰ μὴν τὸ φανταστήτε πῶς τὰ βγάζω στὴ μέ-
ση ἀπὸ κακία. Κακία στὴν καρδιά μου δὲ χωρεῖ.

Γιατί νὰ ξέρουμε μόνο τὰ ιστορικά μας.
Μὲ τὸ λυχνάρι τοῦ Διογένη στὸ χέρι, γύρεθκ
καὶ γὼ ἔναν ἔθωρπο στὴν Ἀθῆνα. Τὸ πιὸ περιεργό¹
εἶναι ποὺ τοὺς βρῆκα. Στὸ τέλος τῶν τελῶνε, μπῆκε
ἡ προκήρυξή μου στὴν Ἔστα. Τὴν δέχτηκε ὀμέσως
ὁ κ. Κύρος. Εἶχε μάλιστα τὴν καλοσύνη νὰ μὲ πα-
ρακαλέσῃ νὰ τοῦ στείλω καὶ τίποτις γιὰ τὸ λέφωμα
μα τῆς κυρίας του. Λοιπὸν οἱ δουλειές μας ἀρχίζα-
νε κάπως νὰ πηγαίνουνε καλήτερα· νὰ ποὺ μᾶς θέ-
λανε καὶ γιὰ λεφώματα. Ἡ προκήρυξή μου βγῆ-
κε τὶς 13 τοῦ Χειριτοῦ, 1902· ἡ σελιδούλα μου γιὰ
τὸ λέφωμα, καὶ γιὰ τοῦτο τὴν ἔανατυπώνω, κατό-
πι στὸ Νουμά, τὶς 20 τοῦ Φλεβάρη, 1903. Γιὰ τὸ
Νουμά θὰ μιλήσω πιὸ κάτω. Ἐδῶ πρέπει νὰ ση-
μειώσω πῶς ὅλο τὸ 1902, δηλαδὴ ὥσπου νὰ φανῇ ὁ
Νουμάς, ἀδύνατο νὰ πῶ τὴ γνώμη μου πουθενά.

σιογραφική νομίζεται υπεράξιος νά τραβή καὶ δράμα
καὶ στῖχο, καὶ φωμάντζο καὶ δίγημα. Τέχνη καὶ
δημοσιογραφία ἔχουν ἀνακάτευτεῖ σὲ τέτοιο βαθμό,
ποὺ νά παλένουν οἱ πολλοὶ τὴν μιὰ γιὰ τὴν ἄλλη. Σ'
αὐτὸ βοήθησε ἡ συνήθεια τῆς κοινωνίας μας, ποὺ δὲ
νοιώθει νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὶς φημερίδες, καὶ δὲν αἰ-
στάνεται τὴν ἀνάγκη γιὰ ἐνα ούσιαστικώτερο διά-
βασμα. "Ισως αὐτὸ νὰ είναι ἡ ἀφορμὴ καὶ τῆς δύ-
σκολης περπατησίας τῆς ἀληθινῆς φιλολογίας μας.
Τὸ ἔργο τῷ δημοσιογράφῳ μας στάθηκε φοβερὰ ἀν-
τιφιλολογικό, γιατὶ ποτέ του δὲ βοήθησε ἀπὸ πεποι-
θηση καμιὰ μικροαξία στὸ φχνέρωμά της, μὰ ἔπει-
σε τὸ κοινὸ πῶς διάφορα μετριώτατα πνέματα πρω-
ταγωνιστοῦνε στὴ δημιουργικὴ παραγωγὴ τοῦ τόπου
μας.

Ο συγγραφέας της «Θεοδώρας» κ. Τσοκόπουλος είναι ένας άπο τούς δημοσιογράφους έκείνους, που δε δειλιάζουν να καταπιεστούν με το καθημερνό τους χρονογράφημα, σύχρονα και το καθημερνό τους δραματάκι. Δε θα ξετάξουμε βέβαια ήδω δύο τὸ ἔργο του, τὸ δημοσιογραφικό, τὸ ἀναγνωσματογραφικό, τὸ θεατρικὸ κ.λ.π. Ἀν καὶ ἵσως ἐπρεπε νὰ μὴ μιλήσουμε καὶ γιὰ τὴ «Θεοδώρα». Μὰ μέσα σὲ τέτοια σκοτεινὰ κριτικῆς ποὺ βλέπουμε γύρω μας, νομίζουμε καθήκο πρὸς τοὺς ἑκλεχτοὺς διαβαστὲς τοῦ «Νομᾶ» καὶ μάλιστα τοὺς νέους, νὰ δεῖξουμε τί είναι τὸ ἔργο αὐτὸ ποὺ οἱ φημερίδες μας τὸ ἀνακήρυξαν «ἔξοχο προϊόν».

Δρᾶμα τὸ ἐπιγράφει ὁ συγραφέας του, κι ὅχι τραγωδία. Μὰ ἀδικα θὰ ζητήσετε μέσα του κλεισμένες δραματικὲς σκηνές. Μιὰ ἱστορικὴ μούχλα σᾶς πνίγει, καὶ μάταια θὰ πιθυμήσετε κάποιο ἀεράκι τέχνης.

‘Η πρώτη πράξη ἀρχίζει μ’ ἔνα διάλογο τριών συνομωτῶν, ποὺ λογαριάζουν νὰ σηκώσουν τὸ λαὸν σὲ στάση, καὶ νὰ ρίξουν τὸν Ἰουστινιανό, τὸν τύραννο καθὼς τόνε λένε. ‘Αρχηγὸς τῆς στάσης ἀνακηρύχνεται ὁ Ἰωάννης, νέος νιοφερμένος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ποὺ ἔρχεται στὸ Βυζάντιο κινούμενος ἀπὸ ἐκδίκηση κατὰ τοῦ αὐτοκράτορα, ποὺ ἔκλεισε τὶς φιλοσοφικὲς σκολές τῆς Ἀθήνας, γιὰ νὰ κατορθώσῃ τὸ ξάπλωμα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Μίλει στοὺς ἄλλους διὺ συντρόφους του ἀπερὶ Ἐλλάδος καὶ βρίσκει ἔτσι ὁ συγγραφέας καιρὸν νὰ δημοκοπήσῃ καὶ νὰ παρασύρῃ τὸ πατριωτικοφανέστατο ἀκροατήριο

Μᾶς βρίζανε, μᾶς τσαλαπατούσανε, μὰ δὲν τὸ ἐν-
νούσανε καθόλου, ἐμεῖς νὰ πιάσουμε τὴν πέννα. Λε-
φτεριά. Πήρα τότες κ' ἔγραψα παντού, ὅπου μπό-
ρεσα, στὴν Ἐλεύθερη, στὴν Ἀγγλία, στὸ Παρίσι πιά
ἐννοεῖται, μὰ τὸ πιὸ πικράξενο, στὴν Τουρκία Τζ-
θρα μου, ἀν καὶ δὲ γραφήκανε ρωμαϊκα, τὰ βαζά
ἔδω γιὰ πολλὲς αἰτίες. Γιὰ νὰ δείξω πώς τὸ χρέος
του πρέπει κανεὶς πάντα νὰ τὸ κάμη, στὸ μάνισμα
τῆς φουρτούνας καὶ στὴ μάνητα τοῦ ὄχτρου. "Επει-
τα, γιὰ νὰ δείξω πώς ἡ ἀλήθεια, φτάνει νὰ τὸ θέ-
λη, καὶ τὸ κατορθώνει νὰ πη τὸ λόγο της. Νὰ μεί-
νῃ καὶ γνωστὸ στοὺς στερνούς μας, ἀν ποτὲς κοιτά-
ζουνε τὸ βιβλίο μου καὶ μελετήσουνε τοῦ ἀγώνα μας
τὴν ἴστορία, πώς ἀναγκαστήκαμε, γιὰ μιὰ ἰδέα ἱε-
ρή, νὰ γράψουμε σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης,
ὅςσω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου διφανατισμὸς δὲ μας
ἀφίνει στὸ δρόμο νὰ βγοῦμε. Μὰ θάρρεψα κιόλας πώς
τὰ μικρά μου τζέρθρα μποροῦνε κάτι νὰ μάθουνε σὲ
μερικοὺς ἀναγνῶστες. Τὰ μεγάλα μου τζέρθρα, ἐ-
κεῖνα ποὺ δημοσιεύφα στὴ Γαλλία, ἔνα μυὸ ποὺ τὰ
φιλοξένησε ἡ Ἐλεύθερια, θὰ τὰ δημοσιεύφω κατόπι
χώρια σ' ἔναν τόμο στὸ Παρίσι. "Οσα δημοσιέω
ἔδω δὲ θὰ τὰ δημοσιεύσω στὸν παρισιάνικο τόμο, για-
τὶ περισσότερο διάφορο νομίζω πώς ἔχουνε γιὰ τὸ ἑλ-

του. Η Ἑλλάδα, λέει, είναι μεγάλη χώρα, ἔνδοξη, ξαπλώθηκε μὲ τὸ μέγ' Ἀλέξαντρο ἵσα μὲ τὴν Ἀστα τὴ βαθειά, κ' ἔτοι ὅλοι γίναμε Ἐλληνες.... καὶ τὰ τέτοια, βαχλιένα σὰν κύριο ἀρθρό τοῦ κ. Κανελλίδην. Ἐπειτα φεύγουν αὐτοὶ κ' ἔρχεται ὁ Ἰουστινιανὸς μὲ τὴ Θεοδώρα κ' ἀρχίζει ἵσα μὲ τὸ τέλος τῆς πράξης ἓνας διάλογος τῷ βασιλιάδων, μὲ τὸν καλόγερο Σάββα, ποὺ ἀνεβασμένος σ' ἔνα στύλο στὴ μέση τῆς σκηνῆς βγάνει λόγο περὶ «μελλουσῶν συμφορῶν» τοῦ Βυζαντίου. Αὐτὴ ἡ ἔρωταπόκριση τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ ζευγαριοῦ μὲ τὸ στυλίτη καλόγερο, ὃσο ἀφύσικη είναι, τόσο είναι φαιδρότατη, ἀλλὰ καὶ τόσο κουραστική.

Στὴ δεύτερη πράξη ἡ Θεοδώρα ἔρχεται στὴ σκηνὴ καὶ δηγέται στὶς «κυρίες ἐπὶ τῶν τιμῶν» τὴν βιογραφία της. Ἰστορικὲς σελίδες συγκρουόμενες τὶς ἔρραψε ὁ συγγραφέας σὲ μιὰ ἔκδοση καὶ μᾶς τὴν παρουσίασε μὲ τὸ στόμα τῆς ἕδιας Αὔγουστας. Στὸ μεταξὺ γίνεται ἡ στάση, ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς πιάνει τοὺς ἀρχηγούς, τοὺς τρεῖς συνωμότες τῆς πρώτης πράξης, καὶ τοὺς φέρνει στὸ παλάτι. Ὁ Ἰουστινιανὸς διατάξει—γιατὶ; (τὸ ἔβαλε ὁ συγγραφέας γιὰ νὰ δικιολογήσῃ τὶς κατοπινὲς σκηνὲς)—νὰ τοὺς ἀνακρίνῃ ἡ Θεοδώρα. Στοὺς δύο πρώτους κάνει κάμποσες ἔρωτησες καὶ τοὺς στέλνει στὴ φυλακή. Κρατάει μοναχὰ τὸν τρίτο—γιατὶ; (γιὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν τελευταία σκηνὴν)—καὶ ἀνακαλύφτει ἀπὸ τὴν δημιὰ πώς αὐτὸς δ' Ἰωάννης δ' Ἀθηναῖς εἴτανε καρπὸς κάποιού διεβατικοῦ τῆς ἔρωτα τὸν καιρὸ ποὺ γύριζε τὸν κόσμο μὲ τὸ ἐπάγγελμα τῆς χορεύτρας. Η σκηνὴ τῆς ἀναγνώρισης ἔρχεται σὲ μιὰ δραματικὴ σκηνὴ τοῦ ἔργου. «Ἐνας τεχνίτης μποροῦσε νὰ κάμῃ κάτι ἀπόνου σ' αὐτὴν. Ὁ συγγραφέας δύμας φαμπριάρισε μιὰ χλιαρὴ καὶ ἀνούσια καὶ πεζότατη καὶ χιλιοειπωμένη σκηνὴ, που τελειώνει μὲ τὸ σταλιό μεταξὺ τῆς φυλακὴς τοῦ Ἰωάννη, δικιολογώντας πώς τάχα ἡ Θεοδώρα θέλει νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὸ παιδί της τὴν ἀλήθεια.

Η τελευταία πράξη ἀρχίζει μ' ἔνα πεζὸ ποίημα ποὺ ἀπαγγέλνει ἡ κιθαρίστρα τῆς Αὔλης, μιὰ ξανθιὰ κόρη Ἀθηναῖς, παλιὰ ἀγάπη τοῦ Ἰωάννη, —(Τὶ γίνεται αὐτὸς δ' ἔρωτας στὸ τέλος καὶ γιατὶ τοὺς χώνει στὸ δράμα ὁ συγγραφέας;) —Τὸ ποίημα αὐτὸν ὑμεῖς τὰ καλλην τῆς Ἀττικῆς φύσης, καὶ εἰναι πολὺ χειρότερο ἀπὸ τὰ πεζὰ ποιήματα ποὺ δημοσιεύονται στὴν «Ἀττικὴ Ιριδα». «Γετερά ἔρχεται δ' Ἰουστινιανὸς καὶ βγάνει ἔνα λόγο γιὰ τὰ

χρωστῶ τοῦ Νιρβάνα. Κ' ἔτοι τὴν ἀξιώθηκα μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ μου τὴ βασιλικὴ τὴν τιμὴ νὰ δοῦνε ὡς καὶ τὰ Παναθήναια τὰ πεζὰ μου, χωρὶς νὰ τὰ διορθώσουνε κιόλας. Ἀλήθεια ποὺ καὶ τὰ πεζὰ μου δὲν τοὺς διορθώσανε.

Ἡ Δασκάλισσα ποὺ ἔρχεται κατόπι ἀπὸ τῷ θρόνῳ μου τὸν Παναθηγανε, δηλαδὴ κατόπι ἀπὸ τὸ γραμματάκι μου στὸ Νιρβάνα (1), μπῆκε στὰ 'Ρόδα καὶ Μῆλα, γιὰ νὰ δεῖξω πώς τότες, ὑστερὶς ἀπὸ τὴν μπόρα, εἰμεστα κάπως ἀναγκασμένοι νὰ τὰ λέμε ἀναμεταξῦ μας. Καὶ τὰλεγα συχνὰ μὲ χαρὰ μεγάλη, γιατὶ τὰξιζε ἡ γενναία μας καὶ σοφὴ καὶ χαριτωμένη Ἀλέξαντρα Παπαμόσκο, νὰ τῆς κάμουμε κανέναν ἐπινοι μεγαλήτερο. Δὲν εἰχε ἀκόμη δημοσιεψε τὸν Ἀθρώπινο Ὁργανισμό, ποὺ μᾶς τὸν δέωσε κατόπι. Βαλθηκε δύμας ἀπὸ καιρὸ νὰ μελετήσῃ καὶ τὴ γλώσσα μας καὶ τὴ γραμματική της. Μπράβο της! Μὲ πολὺ κουράγιο, μὲ τὴν καρδιὰς τὴν πίστη, μὲ τὸ αἰστημα τὸ γυναικήσιο ποὺ ὅλα ξέρει καὶ τὰ χρυσώνει μὲ κάποια ἰδανικὴ ὄμορφιά, δὲ φοβήθηκε μήτε τὴν ἔργασία μήτε τὸν ἀγώνα ὅ

νὴ μης ἴστορία ἡ γιὰ νὰ πειράξῃ ἐμᾶς τοὺς ἀπόγονους, ὅπως φαντάζεται δὲ Ἐλληνας συγραφέας, μὰ γιατὶ ἡ πηγὴ τοῦ Προκόπιου εἴτανε πιὸ σκανταλιστικὴ καὶ φυσικὰ πιὸ ἐλκυστικὴ γιὰ τὸ θέατρο — δηπως τὸ φαντάζεται δὲ Σκορντού. Αὐτὴ ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Τσοκόπουλου φαίνεται σὲ κάθε σκηνὴ καὶ σὲ κάθε διάλογο τοῦ ἔργου, καὶ είναι μιὰ αἰτία γιὰ νὰ τὸ κάνῃ πιὸ βαρετό.

Τὸ «Βασιλικὸ Θέατρο» παρουσιάζοντας τέτοια ἔργα, δουλεύει καὶ αὐτὸ σύφωνα μὲ τὸν Τύπο μας, γιὰ νὰ πείσῃ τὸ κοινὸ πόλις ἡ δημιουργικὴ ἔργασία στὸν τόπο τοῦτο πέρνεται σκανταλιστικὰ πιὸ πεθαίνει δραστικά. Μακάρι νὰ γίνη αὐτό. Γιατὶ ἀπὸ τὸν τάφο της θὰ ξεβλαστήσῃ ἡ νέα Τέχνη, ποὺ κάποιες αὔρες της μᾶς χαδέψανε ἵσαρε τώρα, ἡ Τέχνη ἐκείνη ποὺ θὰ βοηθήσῃ τὴν κοινωνικὴ ἀναμόρφωση καὶ ποὺ σκοτός της θὰ είναι, νὰ τρικυμίζῃ κι ἀναφτερώνη τὶς ψυχές, μὲ τὰ γενναῖα της ἔργα.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΜΗΤΕ ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΜΗΤΕ ΚΙΤΑΠΙΑ

Διὸ ζητήματα ἀπὸ τὸ πιὸ σπουδαῖα γιὰ τὴ Φυλὴ παραμερίζοντας τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ποὺ μεστωσε πιὰ καὶ φούντωσε κι ἀπλώθηκε γιγάντια ἀλοπράσινη κληματαριὰ πάνου ἀπὸ τοὺς κοινωνικοὺς παχτζέδες τῆς Λευτερῆς καὶ τῆς Δούλης Ἐλλάδας συζητοῦνται μῆνες τώρα στὶς στῆλες τοῦ «Νουμᾶ». Τὸ ζήτημα τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης, ρωτημα ἀτομικὸ μαζὶ καὶ φυλετικό, καὶ τὸ σοσιαλιστικὸ ἡ σοσιαλδημοκρατικό. Καὶ ξετυλίγονται κι ἀπλώνουνται καὶ συμμαζέουνται καὶ πλέκονται σ' ἔνα τὰ δύο αὐτὰ ζητήματα, γιατὶ γιὰ μᾶς, γιὰ τὸ «Ἐθνος» μας καταντοῦνται στὸ τέλος ἔνα καὶ τὸ τὸ ίδιο ρώτημα.

«Ο ἀτομικὸς Νιτσεϊκὸς ἐγωισμὸς μ' ὅλη του τὴν ἀριστοκρατικὴ σκληράδες ξεταζούμενος ἐνάντια στὴν ψυχοπονιάρια ὄχλοκρατικὴ ἀγάπη σχετίζεται τόσο στενά μὲ τὸ ἄλλο ρώτημα ἀν πρέπει νὰ στηρίζουμε τὶς ἐλπίδες μας γιὰ τὴν πρόσδο τοῦ ἔθνους στὴν καλλιτέρεψη τῆς ἀριστοκρατίας μας καὶ ν' ἀρκεστοῦμε νὰ ρίχνουμε κανένα κόκκαλο στὸν δχλο τὸν ἔργατικό, ὅταν κάποτε σηκώνει κεφάλι καὶ σκούζει, γιὰ νὰ πάρουμε γιὰ βάση τὴν κοινωνικῆς μας ἐξελίξης καὶ φυλετικῆς προόδου τὴ μόρφωση τῶν ἔργατων καὶ τὴν ὄργανωσή τους σὲ δύναμη ἀνατρε-

ληνικὸ τὸ δημόσιο, παρὰ γιὰ τὸ ἔβρωπατικό. Νὰ μὴν πάνε καὶ χαρένα τὰ κακόμοιρα. Τὸ ζήτημα, ἐκείνη τὴ χρονιά, ἔκαμε βήματα γιγαντένια· τὸπος στὴν Ἐβρώπη ποὺ νὰ μὴν πάτησε. Λοιπὸν ἀπὸ τὸ ταξίδι του κάτι καὶ στάρθρα μου θὰ δητε.

Ἀλήθεια, τὸ χειρώνα ἐκεῖνο τοῦ 1901—1902, δὲν ξέρω πῶς δὲν πελάγωσα. «Ἐπρεπε μὲ τὸ δίχως ἀλλο νὰ πολεμήσω γιὰ τὸν Πάλλην, ποὺ ὅλοι τότες τοῦ ῥηχόντανε, νὰ ξηγήσω καὶ τὸ ζήτημα σ' δύσους δὲν τὸ καταλαβάνινα, καὶ ποιὸς Ἐβρωπατίος νὰ καταλάθῃ πῶς ὑπάρχει ἔνας τόπος στὴν οἰκουμένη, δηπου ἀλλιώς γράφουνε κι ἀλλιώς μιλούνε, ὅπου μάλιστα δὲν τοῦχουνε γιὰ ντροπὴ νὰ μιλούνε τὴ γλώσσα τους, μὰ νὰ τὴν γράφουνε τοῦχουνε; Παρατήρησα δημως πῶς φτάνει κανεὶς νὰ δουλέθῃ, φτάνει τὸ χρέος του νὰ κάνῃ μὲ θάξδος, καὶ τὰ πράματα σιάζουνται μοναχά τους. Η τραμουντάνα δὲ βάσταξε περισσότερο ἀπὸ ἔνα χρόνο. Λίγο λίγο. ξεσκορπίστηκε τὸ χάος. Ἀνάτελεν δὲ ἡ ληιος. Η πρώτη του ἀχτὶ διά, στὰ 1903, μὲ ξάρνιασε καὶ μένα τὸν ἰδίο. Τὰ Παναθήναια μοῦ γυρέθανε τὴ γνώμη μου γιὰ τὸ ζήτημα. Τὴ γυρέθανε φυσικὸ σὲ ὄσους ἔχουνε μιὰ πέννα στὴν Ἐλλάδα. Μὰ πάντα περίεργο νὰ μὴν μὲ ξεχάσουνε, νὰ τὰ τυπώσουνε κιόλας. Αφτὸ πιὰ θὰ τὸ

χρωστῶ τοῦ Νιρβάνα. Κ' ἔτοι τὴν ἀξιώθηκα μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ μου τὴ βασιλικὴ τὴν τιμὴ νὰ δοῦνε ὡς καὶ τὰ Παναθήναια τὰ πεζὰ μου, χωρὶς νὰ τὰ διορθώσουνε κιόλας. Ἀλήθεια ποὺ καὶ τὰ πεζὰ μου δὲν τοὺς διορθώσανε.

Ἡ Δασκάλισσα ποὺ ἔρχεται κατόπι ἀπὸ τῷ θρόνῳ μου τὸν Παναθηγανε, δηλαδὴ κατόπι ἀπὸ τὸ γραμματάκι μου στὸ Νιρβάνα (1), μπῆκε στὰ 'Ρόδα καὶ Μῆλα, γιὰ νὰ δεῖξω πώς τότες, ὑστερὶς ἀπὸ τὴν μπόρα, εἰμεστα κάπως ἀναγκασμένοι νὰ τὰ λέμε ἀναμεταξῦ μας. Καὶ τὰλεγα συχνὰ μὲ χαρὰ μεγάλη, γιατὶ τὰξιζε ἡ γενναία μας καὶ σοφὴ καὶ χαριτωμένη Ἀλέξαντρα Παπαμόσκο, νὰ τῆς κάμουμε κανέναν ἐπινοι μεγαλήτερο. Δὲν εἰχε ἀκόμη δημοσιεψε τὸν Ἀθρώπινο Ὁργανισμό, ποὺ μᾶς τὸν δέωσε κατόπι. Βαλθηκε δύμας ἀπὸ καιρὸ νὰ μελετήσῃ καὶ τὴ γλώσσα μας καὶ τὴ γραμματική της. Μπράβο της! Μὲ πολὺ κουράγιο, μὲ τὴν καρδιὰς τὴν πίστη, μὲ τὸ αἰστημα τὸ γυναικήσιο ποὺ ὅλα ξέρει καὶ τὰ χρυσώνει μὲ κάποια ἰδανικὴ ὄμορφιά, δὲ φοβήθηκε μήτε τὴν ἔργασία μήτε τὸν ἀγώνα ὅ

που μερικοὶ δασκάλοι φημεριδογράφοι καταντήσανε νὰ μὴν σέβουνται μιὰ γυναίκα. Η Ἀλέξαντρα δὲ φοβήθηκε, γιατὶ κατάλαβε τὸ χρέος τὸ ἔθνικό. Κανένας ποτέ του τόσο καλὸ δὲ θὰ κάμῃ στὴν Ἐλλάδα δοῦ η γυναίκα μὲ τὴ γλώσσα της τὴν ἀπλή. Μὰ καὶ κυρία Ἀλέξαντρα Παπαμόσκο τὸν έθνοισε ποτέ στην τὴν ζητήματα, γιατὶ γιὰ μᾶς, γιὰ τὸ πιὸ ἀπλή ἀκόμη. Μακαρισμένος δὲ τόπος ὅπου καριερά μέρα θὰ φανοῦνται πολλὲς Ἀλέξαντρες.

Τάλλο μου τὸ γράμμα στὸ Βαρλέντη—Ἐθνικὸς Ἐβραϊκῆς —εἴτανε γράμμα ἰδιαίτερο. Αφοῦ δύμας τὸ δημοσίεψε στὴν Ἐπιθεώρησή του, ἀς τὸ βάλουμε κι ἀφτό. Τί νὰ κρύψουμε κιόλας τὴν ψυχὴ μᾶς; Τοὺς πλούσιους τοὺς τιμῶν, θύμα πρῶτοι τοῦ λόγου τους τιμήσουνε τὸν ποιητήν. Προσωπικὰ δὲν ἔχω μὲ κακορίζειν συνέσια τοῦ Ρωμιοῦ νὰ νοικίρη πῶς δηλούσιος πρέπει καὶ καλὸ νὰ θωρίεται βασιλιάς, νὰ δέση εἰπα κι ἀπὸ τὸν δέσμονα καὶ τὸν δέσμονα τοῦ Κύρου.

1) Τάρθρο ἀφτὸ ξαναδημοσιεύτηκε στὴν Ἀπολογία, 339 καὶ γιὰ τοῦτο τάναφέρα μόνο παρακάτω, στὸ τέλος τοῦ μικροῦ μου Διάλογου γιὰ τὸ λέ

πτική τῶν σημερινῶν κοινωνιῶν καὶ πολιτικῶν συνθηκῶν.

Μίλησαν καὶ ξαναμίλησαν συβαρὰ καὶ μελετημένα καὶ στοχαστικὰ ἀγκαλὰ τῆς περσότερες φορὲς πιστὸν πολὺ θεωρητικὰ παρὰ πραγματικὰ ἀπὸ τὴν μιᾶς μεριὰς ὁ Ἐρμονας, ὁ Ἰδας, ὁ Ραμᾶς καὶ ὁ Δοῦλος Δουλεύτης καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην ὁ Σκληρός, ὁ Ζαβιτσιάνος, ὁ Βασιλικός, ὁ Γιαννίδης καὶ ἄλλοι. Ἐμεῖς δὲν ἐρχόμαστε ν' ἀπλώσουμε ἐδῶ κανένα σύστημα. Φτάνουν τὰ δύο συστήματα ποὺ ζεινούλιγχηκαν ως τὴν ὥρα. Τα πεινὰ καὶ μὲ τὸν πρεπούμενο σεβασμὸν ἐρχόμαστε γὰρ φέρουμε στὴν μέσην κάποιο σημεῖο ποὺ πέρασε ἀπαρατήρητο, ποὺ δύναται σὰ νάναι ἐναὶ ἀπὸ τὰ πιὸ ἄξια νὰ συζητηθοῦνται στὴν πορεία αὐτὴν τῆς γενικῆς ἐξέτασης τοῦ πλατύτατου φυλετικοῦ ζητήματος.

Τὸ εἶπε κάποτες ὁ Ἰδας καὶ παρατηρεῖ τῷρα τελευταῖαν ὁ Ραμᾶς πὼς πρέπει νὰ μὴν πολυσκεπτόμαστε γιὰ τὴν κοιλιά μας πρὸ τοῦ τελειώσουμε τὸ ἔργο μας τὸ Ἐθνικό, τὸ Εὐγενικό, τὸ Μεγάλο. Κι ἀλήθεια δὲ μᾶς χρειάζεται ἐμᾶς γιὰ τὸ συφέρο τῆς φυλῆς, ποὺ δύοι γ' αὐτὸν φωνάζουν καὶ πρέπει νὰ φωνάζουνε, μήτε ὁ Ἐγγλέζικος κοσμοπολιτικὸς ψυχεπονιάρης σοσιαλισμὸς τοῦ Δρακούλη ποὺ μόνο τὴν καλοζωΐα τοῦ ἐργάτη σκοπὸν ἔχει, μήτε ὁ ἀναρχικὸς ἀντιστρατιωτικὸς κοκκινοσκούφωτος Φραντζέζικος, μήτε δψηφοκυνηγάρης Γερμανικός. Ἐμᾶς τὸ μῆσος μας κατὰ τοῦ Τούρκου καὶ τοῦ Βουργάρου χρειάζεται ἀκατάποντα ναζιστροφοδοτεῖται γιὰ ὁ κύριος πόθος μας γάνται, δηποτες τόσο δύμορφα εἰπώθηκε, δεξικλαδωμὸς τῶν δούλων ἀδερφῶν μας.

“Ομως—κ' ἐδῶ εἶναι ὁ κόμπος—πῶς εἶναι δυνατὸ μ' αὐτά μας τὰ χάλια τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ κοινωνικὰ νὰ προσμένουμε τὸ λευτερωμὸν αὐτὸν καὶ τὴν ἔνωσην κατόπι τῆς φυλῆς; Ἀπὸ ποιόνε νὰν τὰ περιμένουμε αὐτά; Ἀπὸ τοὺς ἀχρείους λωποδύτε πολιτικούς μας ποὺ μόνο συλλαλητήρια καὶ στάσεις τοῦ λαοῦ τοὺς ταράζουν καποτες) λιγάκι, γιὰ ἀπὸ τοὺς γαλαζοαιμάτους ἀριστοκράτες σας (πές πλουτοκράτες γιατὶ ἀριστοκρατία σκεδὸν δὲν ἔχουμε στὴν Ἑλλάδα), κύριε Ραμᾶ, ποὺ σὰ στρείδια κολλημένοι στὸ Βυζαντινούμὸν σέργουνται πίσω ἀπ' τὸ ἄρμα τῶν σχολαστικῶν δασκαλῶν γλείφοντας χάρου καὶ κάνα κόκκαλο ποὺ τοὺς ρίχνει μπροστὰ ὁ Φραγκολεβαντίνικος φευτοπολιτισμός, ἀπ' αὐτουνούς δηλ., ποὺ αἰώνες δὲ θὰ μπορεῖς νὰ τοὺς ἀλλάξῃς τὴν μπάσταρδην γλώσσα μήτε τὶς σάπιες ιδέες καὶ ἀπὸ τὶς ληστρικὲς συμμορίες τῶν ρουσφετοφάγων πολιτικῶν; Τὸ λαὸ τὸ γενναῖο, τὸν ἀδάμαστο, νὰ τὸν δῆλο ποὺ θὰ φανῇ σὲ λίγο πὼς εἶναι αὐτὸς ὁ ἀληθινὰ εὐγενής, αὐτὸν πρέπει νὰ τὸν ξυπνήσουμε, νὰν τὸν μορφώσουμε, νὰν τὸν κάνουμε νὰ λατρέψῃ αὐτοσυνείδητα τὴν γλώσσα καὶ τὰ ἔθιμά του, δίνοντάς του πρώτα νὰ τρώγῃ, δυναμώνοντάς του ἔτσι τὰ

νεῦρα, δείχνοντάς του στὸ τέλος τὰ εὐγενικά, τ' ἀσύντριψτα ὅπλα τῆς ἀμυνάς του, ποὺ δὲν εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ εἶναι καὶ φονικὰ πτωμάτων, γιατὶ πτώματα εἶναι οἱ πολιτικοὶ σου, οἱ πλουτοκράτες σου. “Αν δὲν ἐνωθῇ δὲ λαὸς καὶ δὲ σηκωθῇ δὲ φοβερός καὶ δὲν τρίζῃ τὰ δόντια του, αἰώνια θὰ τσαμπουνῶν οἱ δασκαλοί, αἰώνια θὰ ἔκαπολουθοῦν νὰ παχαίνουν οἱ καλογέροι, αἰώνια θὰ ὀργιάζουν κλέβοντας οἱ πλουτοκράτες καὶ οἱ πολιτευόμενοι. Ἐνάντια τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς σαπίλας πρέπει νὰ ὀδηγηθῇ δὲ ἐργάτης, ἐνῷ μαθαίνει σύγκαιρα πῶς νὰ ζητάῃ τὸ δίκιο του, πῶς νὰ βγάζῃ τὸ καρέλι. Πρέπει νὰ μάθῃ πρῶτα πὼς εἶναι ἀνθρωπός κ' ὑστερά πὼς εἶναι καὶ ρωμιὸς πολίτης. “Οσο γιὰ πατριωτισμὸ δὲν τοῦ λείπει αὐτὸς τοῦ λαοῦ μας, ἀρκεῖ νὰ καλλιτερέψῃς τὴν οἰκονομική του θέση γιὰ νὰ λάμψῃ ἡ πατριωτισμὸς του. Πιατί δὲν δὲν ἔχει νὰ φάγῃ τὸ μπορεῖ νὰ σκεφτῇ καὶ τί νὰ κάνῃ;

Γι' αὐτὸ τιμιώτατος εἶναι δὲ ἀγώνας τοῦ «Νομᾶ» ποὺ χρόνια τῷρα πασκίζει ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια τοῦ λαοῦ ἐνάντια στὶς διάφορες πρόληψές του, ποὺ πραγματοποιώνταις τὸ ἰδεολογικὸ τοῦ Παλαμᾶ μὲ τοὺς ἀθάνατους σατυρικοὺς στίχους του σπάσιμο τῶν ‘Αλυσίδων κοίταξε τῷρα τελευταῖα πῶς νὰ ξυπνήσῃ τὸ λαὸ στὸ ζήτημα τῆς πολιτικῆς σαπίλας. Μὰ πιὸ ἀγίος γίνεται δὲ ἀγώνας του αὐτός, δὲν δίνονταις σύγκαιρα χέρι στοὺς λίγους τῷρα ρωμιοὺς σοσιαλιστὲς παλεύει πλάτι μὲ τὸν ἀκούραστο Βασιλεῖκο γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ζήτημα τῆς πολιτικῆς σαπίλας. Μὰ πιὸ ἀγίος γίνεται δὲ τὸν διάφοροις πρόσικος κι ἔ φόβος μερικῶν σοσιαλιστοφάγων, πὼς μπορεῖ τάχα τὸ ἔργο τοῦ ζήτημα τῆς πολιτικῆς σαπίλας τὸν δημοκοπίας στὰ χέρια τῶν διάφορων Φαρδούληδων. Εἶναι πολὺ τολμηρὸ μὰ τὴν ἀλήθεια καὶ πολὺ ἀστεῖο νὰ ζητάῃ κανεὶς γιὰ τὸ φόβο αὐτὸν νὰ μένῃ ἡ ἀργατεῖα καὶ φυτικὰ κι ὅλος δὲ λαὸς μαζὶ τῆς στὸ σκότος. Μπόσικος δὲ φόβος, γιατὶ οἱ διάφοροι Φαρδούληδες, καθὼς τὴν ἔπαθε δὲ ἔνας, θὰ διώχνουνται γλύγορα καὶ μὲ περιφρόνηση ἀπὸ τὶς τάξεις τῶν ἐργατῶν, ἀμαὶ ἀποδειχτῇ πὼς εἶναι δημοκόποι, μὰ δὲ λαὸς δὲ θὰ χάνῃ ποτὲ τὸ λίγο φῶς ποὺ εἶδε καὶ τὴν ἀλήθεια ποὺ ἀγνάντεις σ' αὐτὸν τὸ ἀναμεταξύ κι ἀς εἶναι κι ἀπὸ μάκριδὲ ἀκόμα.

‘Απὸ τὸ τέτιο φωτισμὸ καὶ τὸ τέτιο ξύπνημα καὶ τὸ μόρφωση γενικὰ τοῦ ἐργάτη πολίτη μόνο, σκεφτόμαστε λογικά, ἀν καρτεροῦμε τὴν κοινωνική μας ἔξελιξην καὶ τὴν ἀποκατάσταση τῆς φυλῆς μας, γιατὶ δὲν εἶναι γερὸς δὲ ἐργάτης ὡς ἀνθρωπός, θὰ εἶναι γερὸς κι ὡς πολίτης, γερὸς κι ὡς στρατιώτης, θὰ χαρίζει καὶ γερὰ παιδιά στὸν Ἐθνος.

ΑΛΕΞ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΓΑΛΟΥΣ

*Εντοκοὶ καταθέσεις

“Η Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσὸν, έτοις εἰς φάγκα καὶ λίρια στερλίνιας ἀποδοτέας εἰς ὠρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸν νόμισμα, εἰς δὲ ἔγεντο η καταθέσεις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς δύψεως (chēque) ἐπὶ τοῦ ἔκτατορικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ δημολογιούχου.

Τὸ καράλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν δημολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Υποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1)2	τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ καταθέσεις ἢ μην.	1	έτ.
2 1)2	” ” ” ” ” ”	2	έτ.
3	” ” ” ” ” ”	4	έτ.
4	” ” ” ” ” ”	5	έτ.

Αἱ δημολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἔκλογήν τοῦ καταθέτου δημολογικοῖς ἢ ἀνώνυμοις.

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Αθήνα Δρ. 3.—Γιὰ τὴν Επαρχίας δρ. 7
Γιὰ τὸ Εξωτερικὸ δρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τελμητες (2 δρ. τὴν τριηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητής ἢ δὲ στείλει μηροστά τὴν συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κινδύνια (Σύνταγμα, Όμονοια Εθν. Τράπεζα Ύπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρομού (Ακαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς Υπόδρομου (Ομόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Εστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (άντικρυ στὴν Βουλὴ).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ο καιρὸς καὶ οἱ ξένοι—Οι δραγουμάνοι—Τὸ φουτμπάλ—Παλάτι καὶ Φιλαδρωπία—Η Λαική.

ΤΩΡΑ μὲ τὶς τελευταῖς βροχὲς ἡ Αθήνα φαίνεται πιὸ πατρική. Καλὸ καὶ αὐτὸ γιατὶ ἀρχισαν τῷρα νὰ ἐρχούνται οἱ ξένοι καὶ δὲ θὰ μποροῦνται νὰ μᾶς κατηγορήσουντες πῶς εἴμαστε ἀκόμητοι σὲ ἀναπολεμική ξέρα.

Αὐτὸ μᾶς θυμίζει πὼς θὰ τραβούσαμε περσότερο ιδόσιο ἀν κάναμε συστηματικὴ ρεκλάμα δχι μοναχὰ γὰρ τὶς ἀρχαιότητες μὰ καὶ γὰ τὸν καιρό, γὰ τὴν Αθηναλίκη λιανάδα. Θεομοραστὰ γλυκιά καὶ σταθερή, σὰν κι αὐτὴ ποὺ ἔχουμε ἐδῶ τῷρα, σὲ πολὺ λίγα μέρη τῆς Εὐρωπῆς ἀπαντιέται τέτια ἐποχή. Οι Αγγλικὲς φημερίδες κάθε μέρα γράφουν τὴν θεομοραστὰ ποὺ κάνει τὸν καιρό τοῦ Λιούδ μὰ θαρρῶ καὶ ἀπὸ κάπιο ντόπιο ξενοδοχεῖο τὸ ηράκλειο καὶ τῷρα γιομίζει τὸ νησὶ ξένους, ποὺ πᾶντας εἴχει νὰ περάσουντες τὸ γειμάνωνα.

ΔΕΝ ἔχει ρώτημα πὼς ἡ καλοκαιριά τραβάει κάσμα πολὺ τὸ χειμώνα. Κοιτάξτε τὸ κόσμος τρέχει νὰ ζεσταθεῖ στὸ Καίρῳ καὶ στὸ Νείλο. Μὰ γιὰ νὰ μὴν τρέχουμε στὴ γῆ τοῦ Φαραώ ἔχουμε παράδειγμα τὴν Κέρκυρα. Βέδω καὶ κάμποσα χρόνια ἔγινε ρεκλάμα γιὰ τὸ ώραιο τῆς κλίμας ἀπὸ τὴν Εταιρία τοῦ Λιούδ μὰ θαρρῶ καὶ ἀπὸ κάπιο ντόπιο ξενοδοχεῖο τὴν γερίζει τὸ νησὶ ξένους, ποὺ πᾶντας εἴχει νὰ περάσουντες τὸ γειμάνωνα.